

มอญรับเสด็จ : การสร้างสรรค์นาฏกรรมจากประวัติศาสตร์และการรำมอญปทุมธานี

Mon Rub Sadej : Creation dance from history and Rum Mon Pathum Thani

มนัญชยา เพชรูจี

Mananshaya Phetruchee

อาจารย์ประจำสาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Lecturer at Thai Classical Dance Department, Faculty of Fine and Applied Arts,

Suan Sunandha Rajabhat University

mananshaya.ph@ssru.ac.th

Received: August 17, 2020

Revised: September 30, 2021

Accepted: October 14, 2021

บทคัดย่อ

เนื้อหาในบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอให้เห็นถึงการสร้างสรรค์นาฏกรรมจากประวัติศาสตร์และการรำมอญปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและการพระราชทานนามเมืองปทุมธานี 2) เพื่อกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ” จากการตีความประวัติศาสตร์การพระราชทานนามเมืองปทุมธานี การรวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์องค์ความรู้จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีเจาะจง โดยเลือกจากคณะรำมอญอาชีพและปราชญ์ชาวบ้าน รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรำมอญปทุมธานีและการสร้างสรรค์งานนาฏกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินและการระดมความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ในรูปแบบการแสดงผล

ผลการศึกษาพบว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 และกรมพระราชวังบวรรมหาเสนานุรักษ์ ได้เสด็จประพาสเมืองสามโคกโดยชลมารค เพื่อทรงเยี่ยมเยียนชาวรามัญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ พระองค์ทรงประทับ ณ พลับพลาริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงกับเมืองสามโคก ทรงรับดอกบัวจากพสกนิกร ซึ่งนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอยู่เป็นเนืองนิตย์ จึงพระราชทานนามเมืองสามโคกให้เป็นสิริมงคลใหม่ว่า “ปทุมธานี” เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 นำไปสู่การกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ” ซึ่งเป็นการนำแนวคิดและแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์การพระราชทานนามเมืองปทุมธานีมาวิเคราะห์ ตีความหมายและค้นหาคุณค่าในคติชน ความเชื่อและขั้นตอนตามประวัติศาสตร์ออกมาเป็นชุดการแสดง อนึ่งรูปแบบการแสดงได้รับแนวความคิดจากนายดิฐดานุชบุษบา ปราชญ์ชาวบ้านและนางศรีรัตน์ ยั่งยืน ครูนาฏศิลป์ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี โดยแบ่งออกเป็นองค์ที่ 1 แนะนำประวัติความเป็นมาและจุดประสงค์ของการแสดง องค์ที่ 2 สตรีชาวมอญอาบน้ำแต่งตัวเพื่อไปรับเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 และองค์ที่ 3 ล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ชาวมอญในเมืองสามโคกร่วมกันรับเสด็จและนำดอกบัวมาถวาย ล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 ประทานนามเมือง “ปทุมธานี”ดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดงใช้เสียงสังเคราะห์ที่มีพื้นฐานเสียงจากวงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ปรับปรนทำนองเพลงมาจากเพลงมอญประทุม การแต่งกายได้ประยุกต์จากรูปแบบ

การแต่งกายของชาวมอญปทุมธานี อุปกรณ์ประกอบการแสดงประกอบด้วยพระบรมสาทิสลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เรือสุพรรณหงส์ ร่มและดอกบัว ฉากที่ใช้เป็นการจำลองสภาพเมืองสามโคกในอดีต ซึ่งมีนาวัวอยู่เป็นจำนวนมาก กระบวนรำสร้างสรรค์จากภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่ารำมอญปทุมธานี

คำสำคัญ: รำมอญปทุมธานี นาฏศิลป์ไทยสร้างสรรค์ มอญรับเสด็จ นาฏกรรม

Abstract

The work aimed to study the history and name of the city of Pathumthani and to determine the models and elements of creation of the performance ‘Mon Rup Sadet’. The samples were selected by a specific sampling from the performance band and the local scholars who were expert in Thai art performance.

The research findings were as follows. King Rama II had visited the city called Samkok by boat and met the Mons living there. He resided at the pavilion on the bank of the Chaopaya River and the locals regularly presented him with lotus flowers; hence he graciously named the city as Phatumthani on August 23, 1815. That incident led to the creation of the model and elements of the art performance ‘Mon Rup Sadet’. The performance was based on the concepts and inspiration found in that incident. The ideas were derived from Mr. Ditsada Nutbutsaba, a local scholar and Mrs. Sirat Yungyuen, a teacher. The performance was divided into three episodes. Episode one introduced the background and the purposes of the performance. Episode two described the Mon women taking a bath and dressing up to welcome the king. Episode three characterized the king travelling by boat. The Mons greeted him and presented him with lotus flowers. The king in turn gave the city the name ‘Phatumthani’. The scenes used simulated the city context in the past. The performance steps were created from postures, and patterns used in Rummon.

Keyword: Rum Mon Pathum Thani, Creative Thai Dance, Mon Rup Sadej, Thai dance

เนื่องจากบทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและการพระราชทานนามเมืองปทุมธานี 2) เพื่อกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ” จากการศึกษาประวัติศาสตร์การพระราชทานนามเมืองปทุมธานี เพราะฉะนั้นผู้เขียนจึงนำเสนอองค์ความรู้โดยแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

บทนำ

จังหวัดปทุมธานี (เดิมสะกดว่า ประทุมธานี) เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในภาคกลางของประเทศไทย เป็นหนึ่งในห้าจังหวัดในพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศเหนือ

ของกรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี มีความเป็นถิ่นฐานบ้านเมืองมาแล้วไม่น้อยกว่า 300 ปี นับตั้งแต่รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา คือเมื่อ พ.ศ. 2202 มังนันทมิตรได้กวาดต้อนครอบครัวมอญ เมืองเมาะตะมะ อพยพหนีภัยจากศึกพม่า เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา ซึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัวมอญเหล่านั้นไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บ้านสามโคก ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีชาวมอญได้อพยพหนีพม่าเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอีกครั้งเป็นครั้งที่ 2 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคกอีกและในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็ได้มีการอพยพชาวมอญครั้งใหญ่จากเมืองเมาะตะมะเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า "มอญใหม่" พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชาวมอญบางส่วนตั้งบ้านเรือนที่บ้านสามโคกอีกเช่นเดียวกัน จากชุมชนขนาดเล็ก บ้านสามโคกจึงกลายเป็นเมืองสามโคกในเวลาต่อมา (กรมศิลปากร, 2544)

ต่อมาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองสามโคก เป็นเมืองประทุมธานี และเมื่อ พ.ศ. 2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่า "จังหวัด" แทน "เมือง" และให้เปลี่ยนการสะกดชื่อใหม่จาก "ประทุมธานี" เป็น "ปทุมธานี" กลายเป็น จังหวัดปทุมธานี และต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2475 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ยุบจังหวัดธัญบุรีมาขึ้นกับจังหวัดปทุมธานี จังหวัดปทุมธานีจึงได้แบ่งการปกครองเป็น 7 อำเภอตั้งเช่นปัจจุบัน (วีรวัฒน์ วงศ์ศุภไทย, 2551)

จังหวัดปทุมธานีมีความโดดเด่นในด้านของศิลปวัฒนธรรมอันหลากหลายที่อยู่ร่วมกันมาอย่างสงบสุข แม้ว่าจังหวัดปทุมธานีจะประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ไทยท้องถิ่น ชาติพันธุ์จีน ชาติพันธุ์อิสลาม ชาติพันธุ์ลาว แต่ชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นมากเห็นจะเป็นชาติพันธุ์มอญซึ่งพบอยู่ทั่วทุกอำเภอในจังหวัดปทุมธานี

ชาวมอญอพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารหลายครั้งหลายครา จวบจนเวลาผ่านไปหลายศตวรรษ สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่ไม่แปรเปลี่ยนผกผันกับกาลเวลา คือ ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญ ผู้เขียนเป็นชาวปทุมธานีโดยกำเนิด มีบรรพบุรุษเป็นชาวมอญ บ้านเดิมของคุณยายอยู่ที่บริเวณวัดลำหาเมฆ อำเภอลาดหลุมแก้ว มีความซึมซับวัฒนธรรมชาวมอญมาแต่ครั้งยังเด็ก สิ่งหนึ่งที่มีความผูกพันเป็นอย่างยิ่งคือ ศิลปะการรำมอญ ศิลปะการรำมอญนี้ผู้เขียนได้รับถ่ายทอดกระบวนท่ารำจากคุณครูธิดินัฐ พิณพาทย์ ทายาทวงปีพาทย์มอญเก่าแก่คณะพ่อขาว พิณพาทย์ คุณครูธิดินัฐมีความกรุณาเล่าให้ผู้เขียนฟังว่า ตนเองนั้นได้รับถ่ายทอดกระบวนท่ารำมอญจากคุณยายทองก้อน ซึ่งในสมัยก่อนนั้นต้องพายเรือจากบ้านบริเวณวัดมะขามพายเรือตามลำน้ำเจ้าพระยาในยามค่ำคืน บรรยากาศงดงามด้วยแสงจันทร์และความเงียบสงบไปจนถึงบ้านคุณยายทองก้อนบริเวณวัดโสภาราม (ธิดินัฐ พิณพาทย์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2563)

ด้วยความซึมซับศิลปวัฒนธรรมชาวมอญ ความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์บรรพบุรุษและองค์ความรู้ที่มีอยู่ในเนื้อในตัวผู้เขียน เป็นสาเหตุให้ผู้เขียนสร้างสรรค์นาฏกรรมจากประวัติศาสตร์เมืองปทุมธานี “มอญรับเสด็จ” เหตุการณ์สำคัญที่ตราตรึงอยู่ในหัวใจลูกหลานชาวมอญปทุมธานี เหตุการณ์อันแสดงถึงความกตัญญู ความจงรักภักดี อย่างไรก็ตามจากความสำคัญของเหตุการณ์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านานแล้ว ยังเต็มไปด้วยภูมิปัญญาในรูปแบบสังฆการีรับรู้ประสบการณ์ของกลุ่มชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่นที่ส่งสมประสบการณ์ผ่านการรับรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีการดำเนินชีวิตที่สามารถนำมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมในการศึกษาและพัฒนาเพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางวัฒนธรรมกระบวนการพัฒนาไกลทางสังคม สนองงานของสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์และทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีการสืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืนและส่งเสริมการนำทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม โดยการศึกษาประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาของจังหวัดปทุมธานีมาเป็นพื้นฐานร่วมกับแนวทางการสร้าง

งานนาฏประดิษฐ์ตามแนวคิดและทฤษฎีในการคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ” โดยรูปแบบการแสดงผู้เขียนได้รับแนวความคิดจากนายดิฐดา นุชบุษบา ปราชญ์ชาวบ้านและนางศรีรัตน์ ยั่งยืน ครูนาฏศิลป์ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี

การพระราชทานนามเมืองปทุมธานี

กลุ่มชาติพันธุ์มอญ อพยพหนีภัยสงครามมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารโดยเข้ามาอาศัยตั้งแต่เมื่อประมาณ 300 ปีก่อนซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยแต่ละรัชกาลโปรดเกล้าฯ ให้อาศัยในแต่ละเขตพื้นที่ภาคกลางของไทย โดยเฉพาะจังหวัดปทุมธานีที่มีชาวมอญอาศัยในพื้นที่อำเภอสามโคกและอำเภอเมืองเป็นจำนวนมาก ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาว่าถึงชาวมอญเข้ามาอยู่เมื่อปี พ.ศ. 2203 รัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นชาวมอญจากเมืองเมะตะมะประมาณ 10,000 คน (วีรวัฒน์ วงศ์บุปผา, 2551) จากนั้นก็มีการอพยพเข้ามาสู่จังหวัดปทุมธานีอีกหลายครั้ง โดยคนไทยทั่วไปจะเรียกชาวมอญที่อพยพเข้ามาในสมัยธนบุรีว่า “มอญเก่า” และเรียกชาวมอญที่อพยพในรัชกาลของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยว่า “มอญใหม่” (พิศาล บุญผูก, 2551) สอดคล้องกับ ทองคำ พันนัทธิ (2524) ความเป็นอดีตชาวปทุมธานีนั้นมีความสัมพันธ์ผสมกลมกลืนระหว่างกลุ่มชาวไทยภาคกลางและกลุ่มชนชาติพันธุ์มอญที่ได้อพยพมาพึ่งพระบรมโพธิสมภารแก่พระมหากษัตริย์ไทยและตั้งบ้านเรือนในเมืองปทุมธานี ตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจวบจนปัจจุบัน จากการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์พบว่าสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในรัชสมัยของพระองค์ เมื่อ พ.ศ. 2358 พระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่าได้ทรงเกณฑ์แรงงานชาวมอญให้สร้างพระธาตุที่เมืองเมงกุนให้เป็นเจดีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก สร้างความลำบากยากเข็ญแก่ชาวมอญเหล่านั้นเป็นอย่างมาก จึงพากันอพยพหลบหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระมหากษัตริย์ไทยทางเมืองตาก เมืองอุทัยธานีและทางด้านเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรี จำนวน 40,000 คน ดังกล่าวไว้ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ตอนหนึ่งว่า เมื่อทรงทราบข่าวว่า คราวมอญอพยพเข้ามา จึงโปรดให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคลเสด็จขึ้นไปคอยรับคร่อมอญที่เมืองนนทบุรี จัดจากและไม้สำหรับปลูกสร้างบ้านเรือนและเสวยอาหารของพระราชทานขึ้นไปพร้อมเสด็จทางเมืองกาญจนบุรี โปรดให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามงกุฎ (รัชกาลที่ 4) คุมไพร่พลสำหรับป้องกันคร่อมอญ และเสวยอาหารของพระราชทานออกไปรับคร่อมอญทางหนึ่ง โปรดให้เจ้าฟ้ากรมหลวงพิทักษ์มนตรีเป็นผู้ใหญ่เสด็จกำกับทางเมืองตากนั้นโปรดให้เจ้าพระยาอภัยภูธร ที่สมุหนายกเป็นผู้ขึ้นไปรับคร่อมอญมาถึงเมืองนนทบุรี เมื่อ ณ วันพุธ เดือน 9 แรม 3 ค่ำ ปีกุน สัปตศก จุลศักราช 1177 พ.ศ. 2358 เป็นจำนวน 40,000 เศษ โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในแขวงเมืองปทุมธานีบ้าง เมืองนนทบุรีบ้าง” (โรงเรียนเทศบาลเมืองปทุมธานี, 2550)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงเอาพระทัยใส่ดูแลทุกข์ สุข ครอบคร่อมอญเหล่านั้นมิได้ขาด ครั้นถึงเดือน 11 พ.ศ. 2358 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและกรมพระราชวังบวรมหาเสนานุรักษ์ ได้เสด็จประพาสเมืองสามโคกโดยทางชลมารค เพื่อทรงเยี่ยมเยียนชาวมอญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ พระองค์ทรงประทับ ณ พลับพลาริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงกับเมืองสามโคก (ตรงหน้าวัดปทุมทองปัจจุบันนี้) ทรงรับดอกบัวจากพสกนิกร ซึ่งนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอยู่เป็นเนืองนิตย์ จึงพระราชทานนามเมืองสามโคกให้เป็นสิริมงคลใหม่ว่า “ประทุมธานี” เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 ยกฐานะเป็นหัวเมืองชั้นตรี ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในวรรณคดีสำคัญของสุนทรภู่ 2 เรื่อง คือ นิราศภูเขาทอง (แต่งราว พ.ศ. 2371) ว่า

“ถึงสามโคกโคกถวิลถึงปิ่นเกล้า

ประทานนามสามโคกเป็นเมืองตรี

นิราศวัดเจ้าฟ้า (แต่งราว พ.ศ. 2379)

พระพุทธเจ้าหลวงบำรุงซึ่งกรุงศรี

ชื่อประทุมธานีเพราะมีบัว”

"จึงที่นี้มีนามชื่อสามโคก	เป็นคำโลกสมมุติสุดแลลง
ครั้งพระโกศโปรดปรานประทานแปลง	ที่ตำแหน่งมอญมาสามีกักดี
ชื่อประทุมธานีที่เสด็จ	เดือนสิบแปดบัวออกทั้งดอกฝัก
มารับส่งตรงนี้ที่สำนัก	พระยาพิทักษ์ทวยหาญผ่านพารา"

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นเสนาบดีกรมมหาดไทยพ.ศ. 2467 (ร.ศ. 113) ให้เมืองประทุมธานี นครเขื่อนขันธ์ เมืองสมุทรปราการ เป็นหัวเมืองแขวงมณฑลกรุงเทพฯ ทรงมีพระราชดำริว่า เป็นหัวเมืองที่อยู่ไกลกรุงเทพฯ เพียงพินเส้นเท่านั้นประกอบกับมีโจรผู้ร้ายชุกชุมให้มาขึ้นสังกัดกระทรวงนครบาล เพื่อที่ลาดตระเวนจะจับโจรผู้ร้ายไม่ต้องไปขอตราเจ้ากระทรวงมหาดไทยอีกต่อไป (วีรวัฒน์ วงศ์ศุภไทย, 2551)

ปี พ.ศ. 2441-2442 (ร.ศ. 117-118) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ทำบัญชีสำมะโนประชากรของเมืองประทุมธานี ปรากฏว่ามีประชากรในเมืองประทุมธานีทั้งสิ้น 21,360 คน พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงให้ใช้คำว่า "จังหวัด" แทนคำว่าเมือง ดังนั้นเมืองประทุมธานี จึงเป็นจังหวัดประทุมธานีเป็นต้นมา โดยเปลี่ยนการเขียนใหม่ด้วย คือ "ประทุมธานี" เป็น "ปทุมธานี" ขึ้นอยู่กับมณฑลกรุงเทพฯ มีเขตการปกครอง 3 อำเภอ คือ อำเภอบางกะดี อำเภอสามโคก และอำเภอเชียงราก ทั้งสามอำเภอดังอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้ ๆ กัน และมีอาณาเขตการปกครองของแต่ละอำเภอเป็นแนวลึกไปทางทิศตะวันตก ซึ่งไม่เหมาะแก่การปกครองเป็นอย่างยิ่ง ทางราชการจึงได้ประกาศให้แบ่งเขตการปกครองเสียใหม่ และให้ย้ายอำเภอเชียงรากไปตั้งที่ตำบลระแหงทางทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เรียกว่า "อำเภอระแหง" ไปก่อน ตามหนังสือศาลากลางเมืองประทุมธานี ที่ 824/3228 ลงวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2458 แล้วให้เปลี่ยนชื่ออำเภอระแหง เป็นอำเภอลาดหลุมแก้วแต่นั้นเป็นต้นมาต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทางราชการให้ยุบจังหวัดธัญบุรี เมื่อ พ.ศ. 2475 ทำให้จังหวัดปทุมธานีมีเขตพื้นที่อีก 4 อำเภอเพิ่มเข้ามารวมเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอบางกะดี อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอธัญบุรี อำเภอลำลูกกา อำเภอบางหลวง และอำเภอหนองเสือ

ดังจะเห็นได้ว่า นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวปทุมธานีมีความอยู่ดีกินดีเพราะอาศัยอยู่ใต้ร่มพระบารมีของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ความเมตตาและความเอาพระทัยใส่ซาบซึ้งตราตรึงใจอยู่ในความทรงจำ ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายมอญทุกคนล้วนสำนึกในพระเมตตาและจงรักภักดีดังที่บรรพบุรุษของตนได้แสดงออกเสมอมา

รูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรคการแสดงชุด “มอญรับเสด็จ”

1. รำมอญ นาฏยลักษณ์แห่งชาติพันธุ์มอญ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์มอญโดยทั่วไปที่อาศัยอยู่ในแต่ละจังหวัด ได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เข้าสู่ท้องถิ่นที่ชาวมอญตั้งรกรากอยู่ และมีประเพณีที่เหมือนกันประเพณีหนึ่ง คือ ประเพณีสงกรานต์ ในประเพณีดังกล่าวนี้มีรำมอญร่วมในเทศกาลนี้ด้วย

“ปัวฮะปิ่น เลอะฮิหม่น เรียะฮะปิ่น” เป็นภาษามอญที่มีความหมายโดยรวมแปลว่า รำมอญ อาจแปลตรงตัวตามรากศัพท์ได้ว่า มหรสพตะโพน รำตะโพน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การรำมอญนั้นรำตามจังหวะหน้าทับของตะโพนที่ดีเป็นหลัก (กษรพร ตราโมท, 2541) รำมอญ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การรำที่มีกระบวนการทำรำ 12 -13 เพลง หรือเรียกว่า “หลีห์ เม็กแผะ” แปลว่า รำมอญงานศพ รำมอญเป็นการแสดงที่มีความ

แพร่หลายในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ “รำมอญ” ในปัจจุบันก็ยังนิยมสำหรับกลุ่มคนไทยเชื้อสายมอญที่นำไปแสดงในกิจกรรมประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเพณีงานศพ คนไทยเชื้อสายมอญให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเพณีนี้เป็นอย่างมาก รำมอญในประเพณีงานศพนั้น รจนา สุนทรานนท์ (2548) กล่าวไว้ในวิจัยเรื่องการอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านจังหวัดปทุมธานีว่า รำมอญ มีลักษณะที่ซ้ำเนิ่นนาน การก้าวร่วมนำยืดตามจังหวะตะโพน โดยจะรำในงานต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล แต่เนื่องจากท่วงทำนองเพลงมีความโศกเศร้า ดังนั้นจะนิยมนำรำมอญมาแสดงกันในงานศพ เพราะชาวมอญมีความเชื่อว่า รำมอญเป็นการรำเพื่อเคารพสักการะผู้ตาย นอกจากนี้ องค์กร บรรจุน (2551) ได้กล่าวว่า งานศพของพระมอญผู้ใหญ่จะจัดงานอย่างยิ่งใหญ่มาก เพราะถือว่าได้บุญเป็นการส่งขึ้นสวรรค์ ในพิธีจะสร้างเมรุลอยทรงปราสาทและโลงศพแบบมอญคือปลายบานกันสอบ มีฝาครอบเป็นยอดปราสาท ประดับด้วยกระดาษสีตัดฉลุอย่างวิจิตรสวยงาม มีหรรสพสมโภช 7 วัน 7 คืน ปี่พาทย์มอญประโคม มอญรำ มอญร้องให้จุดดอกไม้ไฟและจุดลูกหนู เพราะถือว่าเป็นงานมงคล ร่วมยินดีกับผู้ตายที่ได้ไปสู่สุคติ บทบาทของรำมอญไม่เฉพาะในชาวไทยเชื้อสายมอญเท่านั้น แต่ก็เป็นที่นิยมของคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีนอีกด้วย ดังที่ปรากฏในงานบำเพ็ญมหากุศลแต่พระบรมศพสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ 7 ที่มีรำมอญไปร่วมแสดงในงานนั้นด้วย (ดุสิตธร งามยิ่ง, 2559)

การรำมอญนั้นมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยการจดจำที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งแสดงถึงที่มาของกระบวนการรำมอญว่าน่าจะมีแหล่งที่มาเดียวกัน แต่จะกล่าวว่าชุมชนใดชุมชนหนึ่งนั้นจะเป็นต้นฉบับของการรำที่ไม่สามารถจะชี้เฉพาะเจาะจงหรือบอกได้ว่าใครเป็นผู้นำมาได้ เพราะช่วงระยะเวลาที่มีการรำนั้น ในแต่ละพื้นที่ที่ปรากฏก็เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกัน พร้อม ๆ กัน จึงไม่สามารถหาคำตอบได้ว่าเป็นใครหรือที่ใด ส่วนความแตกต่างกัน น่าจะเป็นแนวคิดของผู้ที่ถ่ายทอดกระบวนการรำถึงแม้ว่าผู้ที่ถ่ายทอดจะได้รับการถ่ายทอดกระบวนการรำตามแบบแผนดั้งเดิมก็ตาม แต่ก็ย่อมมีแนวคิดที่ตนได้คิดสร้างสรรค์เอาไว้ มาผสมผสานให้สอดคล้องทำให้เกิดความสมบูรณ์และสวยงามตามความต้องการของสภาพแวดล้อมค่านิยมในช่วงขณะนั้น ด้านทำนองเพลงดนตรี ปัจจุบันนี้แต่ละที่จะใช้เพลงรำมอญที่แตกต่างกันไป บางที่ใช้ 12 เพลง บางที่ใช้ 13 เพลงบรรเลงประกอบการรำและชื่อเพลงที่ใช้ประกอบการรำนั้น จะมีชื่อเรียกที่ต่างกันเพราะชื่อเพลงรำมอญของเดิมนั้นเรียกเป็นภาษามอญและมีจำนวนเพลงบรรเลงประกอบการรำถึง 12-13 เพลง เป็นการยากที่จะจดจำ ส่วนใหญ่จะใช้เรียกตามลำดับของเพลง เช่น เพลงที่ 1, 2, 3 เป็นต้น แต่ทำนองเพลงนั้นก็มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับกาถ่ายทอดของครูเพลง (กชพร ตราโมท, 2541)

ภาพที่ 1 ผู้เขียนแสดงรำมอญร่วมกับผู้ถ่ายทอดทำรำมอญ คุณธิตินัฐ พิณพาทย์
ที่มา: มนัญญา เพชรจุฑี (2561)

ด้านกระบวนการรำ ส่วนที่มีความคล้ายคลึงกันได้แก่ ก่อนจะรำในแต่ละเพลงจะมีการย่อตัวทุกเพลง สำหรับการเรียกชื่อกระบวนทำรำนั้นมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ผู้เขียนสันนิษฐานว่า อาจจะขึ้นอยู่กับ การที่ได้รับถ่ายทอดทำรำที่แตกต่างกัน ส่วนความแตกต่างของกระบวนทำรำ มีดังนี้ 1).การเรียกชื่อของกระบวนทำรำ พบว่า ในแต่ละคณะมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไปตามแนวคิดของผู้รำ บางท่ามีชื่อเรียกเป็นภาษามอญ ได้แก่ ท่ารำฮาฮุยฮะกะ ท่าละบ๊ะซาน ท่าเปร็งอย่างเปราะะ ท่าเปร็งประอะระะ เรียกเป็นนาฏศัพท์ทางนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ แยกเต้า บัวชูฝึก ผาลา สอดสร้อย ฉายมือ จีบต๋อศอก จีบปรกข้าง จีบคว่ำ จีบเดินวง จีบสลับ จีบไหล่ ตั้งมือ โยนมือ จีบสูง เดินมือ จีบตั้งวงล่าง ม้วนมือ รำส่าย และเรียกท่ารำตามลักษณะเปรียบเสมือน เช่น แห่ศพ ทัดดอกไม้ วาดแขน มอญทอดแขน เส้าหงส์ ธงตะขาบ กุหลาบมอญ ยอดมะตาด ถวายบัว ผูกลูกหนู มอญพาดสไบ ล้อตะโพน ฟ้องเปิง ลาพิณพาทย์ เป็นต้น (ดุสิตธร งามยิ่ง, 2559)

ภาพที่ 2 ตัวอย่างท่ารำมอญ “มอญทอดแขน”
ที่มา: มนูญชา เพชรูจี (2561)

ส่วนทำนองเพลงดนตรีพบว่า จะใช้ทำนองเพลงรำมอญทั้งหมด 12-13 เพลง สำหรับการเรียกชื่อเพลงรำมอญในปัจจุบันจะเรียกเป็นหมายเลขของเพลง เช่น เพลงที่ 1, 2, 3 เป็นต้น เพราะชื่อเพลงส่วนใหญ่เป็นภาษามอญจึงเป็นการยากสำหรับการเรียกชื่อ ทั้งนี้ทั้งนั้นนักดนตรีที่บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญส่วนใหญ่จะรู้ทำนองเพลงในแต่ละลำดับของเพลง สำหรับวงดนตรีที่ใช้บรรเลงคือวงปี่พาทย์มอญ ประกอบด้วย ปี่มอญ ระนาดเอก ระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้ม ระนาดทุ้มเหล็ก ข้องมอญวงใหญ่ ข้องมอญวงเล็ก ตะโพนมอญ เปิงมางคอก ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และโหม่ง 3 ใบ ก่อนการแสดงจะมีการบูชาครูหรือที่เรียกว่าไหว้ครูเครื่องบูชาครู ประกอบไปด้วย ดอกไม้ ธูป เทียน เงินก้านล เหล้า บุหรี่ น้ำเปล่า จัดใส่พาน โดยเจ้าภาพหรือเจ้าของงานจะเป็นผู้จัดทำให้ เพื่อขอความเป็นสิริมงคลไม่ให้เกิดอุปสรรคในระหว่างทำการแสดง เอกลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งเป็นจารีตของรำมอญ คือ พอเริ่มต้นแสดงถ้าเป็นงานศพ ผู้แสดงจะต้อง กราบพระ 3 ครั้ง ไหว้ศพ 1 ครั้ง ไหว้ดนตรี 1 ครั้ง และไหว้คนดู 1 ครั้ง แล้วเริ่มแสดงพอแสดงเสร็จก็จะไหว้ศพอีก 1 ครั้ง ถ้าเป็นงานอื่น ๆ จะไหว้คนดูก่อนและหลังการแสดง นอกจากนี้ก็จะให้ความเคารพโดยการไหว้ผู้ที่อาวุโส เช่น หัวหน้าคณะ รุ่นพี่ หรือครูผู้สอนรำ เช่น ก่อนจะไปแสดงจะทำการไหว้หัวหน้าคณะและรุ่นพี่หรือครูผู้สอนเพื่อขอความเป็นสิริมงคลให้ประสบความสำเร็จอย่าให้เกิดความผิดพลาดในระหว่างการแสดงและหลังแสดงเสร็จ ก็จะไหว้อีกครั้งเพื่อเป็นการขอบคุณที่แสดงได้โดยไม่มีข้อผิดพลาดหรือในระหว่างการแสดงเกิดปัญหาผิดพลาดขึ้น พอหลังการแสดงจบ ก็จะมาขอขมาหรือขอโทษในข้อผิดพลาดนั้น ๆ สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จะไม่เดินข้ามเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครื่องประดับศีรษะ เช่น เขี้ยว ขนุน เพราะสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นของมีครู และทุก ๆ ปีจะมีการจัดทำพิธีไหว้ครูนาฏศิลป์ ดนตรีปี่พาทย์

ขึ้น เพื่อรำลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ผู้ล่วงลับไปแล้วที่ได้สิทธิ์ประสาทความรู้ เทพเทวดา พ่อแก่ (ฤษี) และได้ขอโทษ ขอบมาที่กระทำผิดพลาดประพฤติดิปฏิบัติที่ไม่ดีในสิ่งที่ผ่านมา (รจนา สุนทรานนท์, 2548)

ภาพที่ 3 การแสดงรำมอญในงานศพที่เรียกว่า “รำสลับสวด”
ที่มา: มนัญชา เพชรจุฬี (2561)

2. การสร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ”

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรค์การแสดงชุด “มอญรับเสด็จ” เป็นการนำแนวคิดและแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์การพระราชทานนามเมืองปทุมธานีและการรำมอญปทุมธานี โดยนำมาออกแบบชุดการแสดงดังนี้

1) รูปแบบการแสดง

ผู้เขียนแบ่งการแสดงออกเป็น 3 องค์ มีหลักสำคัญในการวางกรอบแนวคิดของการแสดง และเลือกสรรจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสมบูรณ์ แล้วนำมาเรียงร้อยกระบวนท่ารำรำ ทำให้การสร้างสรรค์นี้เป็นการสร้างสรรค์ที่สอดแทรกไปด้วยภาษาท่าทางอาภักดิ์ปฎิบัติตามธรรมชาติ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่ารำมอญปทุมธานีโดยที่ไม่ได้อาศัยจินตนาการและรสนิยมของผู้เขียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงความงดงามหนักแน่นตามแบบนาฏศิลป์ไทยราชสำนัก สามารถอธิบายได้ ดังนี้

องค์ที่ 1 แนะนำประวัติความเป็นมาและจุดประสงค์ของการแสดง โดยนำแนวความคิดหลักฐานที่ปรากฏในประวัติศาสตร์มากล่าวถึง ประกอบคำโปรยที่ว่า “ปทุมธานี นามเมืองพระราชทานในล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 เมืองที่มีความผูกพันกับลำน้ำเจ้าพระยา สายน้ำที่เปรียบประดุจสายใย ก่อกำเนิดวิถีชีวิตและดอกบัวหลวง พันธุ์ไม้น้ำที่เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความอ่อนน้อม ความเคารพ ความจงรักภักดี และความเลื่อมใสศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงรังสรรค์การแสดงอันสื่อถึงความตั้งใจของเหล่าสตรีเมืองปทุม ต่างพร้อมใจกันไปเก็บดอกบัวหลวงในลำน้ำมาถวาย และเฝ้าชมบารมีของกษัตริย์อันประกอบไปด้วยท่วงที สีส่า และลำนำแห่งดนตรี เพื่อคลี่คลายความทรงจำ เมืองปทุมธานี เมืองแห่งดอกบัว” (ดิฐดา นุชบุษบา, สัมภาษณ์, 10 กุมภาพันธ์ 2558)

องค์ที่ 2 สตรีชาวมอญอาบน้ำแต่งตัวเพื่อไปรับเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 เป็นการนำเสนอความสวยงามของสตรีสาวรุ่น แต่งกายสวยงาม ร่ายรำด้วยความบันเทิงใจ เติรียนนำดอกบัวมารับเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 ในช่วงนี้มีการประพันธ์บทเพลงโดยครูเพียรเพ็ญ อินทร์เลิศ รองผู้อำนวยการโรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา ความว่า

“นาฏอนงค์โสภานั่งน้อย	บรรจงค่อยยุรยาตรลงสร
ประทีนโฉมผิพรรณบรรจง	โฉมยงเรีงรีนขึ้นอุรา
สุพรรณหงส์เรือทรงพระที่นั่ง	พร้อมพรั่งเทียบฝั่งสาขา
มอญถวายชูปทุมมา	ตรึงตราด้วยจงรักด้วยภักดี” (เพียรเพ็ญ อินทร์เลิศ, 2558)

และองค์ที่ 3 ลั่นเกล้ารัชกาลที่ 2 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ขวามอญในเมืองสามโคก ร่วมกันรับเสด็จและนำดอกบัวมาถวาย ลั่นเกล้ารัชกาลที่ 2 ประทานนามเมือง “ประทุมธานี” ซึ่งในองค์นี้ เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงความเลื่อมใส ความจงรักภักดีและศรัทธาในพระมหากษัตริย์ของชาวมอญ ปทุมธานี

2) ดนตรีและทำนองเพลง

ดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดงนาฏกรรมชุด “มอญรับเสด็จ” นี้จะใช้เสียงสังเคราะห์ ที่มีพื้นฐานจากวงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ ประพันธ์ทำนองเพลงโดยคุณป้อ วงไทยโฮม แบ่งท่วงทำนอง ออกเป็น 3 ช่วงตามรูปแบบการแสดง ความน่าสนใจคือการสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ในองค์ที่ 2 สตรีชาวมอญอาบน้ำแต่งตัวเพื่อไปรับเสด็จลั่นเกล้ารัชกาลที่ 2 มีการประพันธ์ทำนองเพลงอัตราสองชั้นให้ เข้ากับบทประพันธ์ที่ใช้ในการแสดงตามจารีตนาฏศิลป์ไทย ร้อง 2 คำแล้วจึงรับด้วยปี่พาทย์ เมื่อร้องครบ 4 คำ รับร้องแล้วจึงออกเพลงเร็วอัตราจังหวะชั้นเดียว เพลงเร็วสร้างสรรค์ขึ้นใหม่จากเพลงมอญโบราณชื่อว่า เพลง มอญประทุม ซึ่งมีความไพเราะและเหมาะสมกับการแสดง เสียงตะโพนซึ่งสร้างสรรค์ขึ้น ส่งผลให้ทำรำ ที่มีพื้นฐานจากการรำมอญมีชีวิตชีวา และในองค์ที่ 3 ลั่นเกล้ารัชกาลที่ 2 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ขวามอญในเมืองสามโคก ร่วมกันรับเสด็จและนำดอกบัวมาถวาย ลั่นเกล้ารัชกาลที่ 2 ประทานนามเมือง “ประทุมธานี” ผู้เขียนเลือกใช้กาพย์เห่เรือของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศ ซึ่งขับกล่อมถวายจนคุ้นชินในพระราชพิธี เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค เป็นสัญลักษณ์ในการเสด็จเยือนเมืองสามโคก ซึ่งให้ความรู้สึกศักดิ์สิทธิ์ และเครื่องขรมเหมาะกับแนวคิดในการแสดงองค์ที่ 3

3) เครื่องแต่งกายและอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง

เครื่องแต่งกายประยุกต์จากลักษณะการแต่งกายตามแบบของชาวมอญในลักษณะชาวบ้าน ซึ่งมีข้อสังเกตคือ ชาวมอญมักจะแต่งกายด้วยสีที่ตนชอบแม้ในการเข้าวัดทำบุญ การเคารพศพ การเข้าร่วมงานมงคลหรืองานอวมงคลก็ตาม และจะมีความเชื่อที่ว่าคนทั่วไปห้ามใส่สีแดงเพราะถือว่าเป็นสี ของบรรพบุรุษหรือคนที่ตนนับถือที่ล่วงลับไปแล้ว การแต่งกายของชาวมอญผู้หญิงสวมหมิ่นท์ คล้ายผ้านุ่ง ของผู้ชายแต่ลายละเอียดสวยงามกว่าและวิธีการนุ่งต่างกันสวมเสื้อตัวในคอกลมแขนกุดตัวสั้นแคเอวเล็ก พอดีตัวสืดสวมทับด้วยเสื้อแขนยาวทรงกระบอกเป็นผ้าลูกไม้เนื้อบางสีอ่อนที่สามารถมองเห็นเสื้อตัวใน ถ้า ยังเป็นหญิงสาวอยู่แขนเสื้อจะยาวถึงข้อมือหากมีครอบครัวแล้วจะเป็นแขนสามส่วน หญิงมอญนิยมเกล้าผม มวยค่อนต่ำลงมาจากด้านหลังโดยมีเครื่องประดับ 2 ชิ้นบังคับไม่ให้ผมมวยหลุดคือโลหะรูปตัวยูคว่า U แคบ ๆ และโลหะรูปปีกกา } ตามนวนอนภาษามอญเรียกว่า อะนดโซกและอะเหลียงโซก นอกจากนี้ยังนิยม ร้อยมาลัยดอกมะลิสดพันรอบมวยผมซึ่งเป็นมวยต่ำอยู่ทางด้านหลัง (อิตินิวส์ พิณพาทย์, สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2563) สิ่งสำคัญของคนมอญเมื่อเข้าวัดเข้าวาคือผ้าสไบเรียกว่าหยาดไต่ได้ใช้ทั้งชายและหญิง วิธีห่มพาดจากไหล่ซ้ายไปด้านหลังอ้อมใต้รักแร้ขวาแล้วขึ้นไปทับบนไหล่ซ้ายหากไปงานรื่นเริงเที่ยวเล่นก็ใช้ คล้องคอหรือพาดลงมาตรง ๆ บนไหล่ซ้าย รูปแบบการแต่งกายก็ยังคงตามอัตลักษณ์และวิถีของชาวมอญ แต่ ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยตามสภาพแวดล้อมและค่านิยม ซึ่งรามอญในอดีตจะใช้แสดงในกิจกรรม ประเพณีเฉพาะในกลุ่มของชาวมอญแต่ในปัจจุบันนี้รามอญเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะประเพณี งานศพจะนิยมว่าจ้างให้ไปแสดง เพราะฉะนั้นธุรกิจของรามอญจึงเติบโตขึ้นเกิดการแข่งขันในการว่าจ้างให้ไป แสดงดังนั้นการแต่งกายก็เป็นปัจจัยและองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดง จึงนำเอารูปแบบแต่งกายของ นาฏศิลป์ไทยเข้ามาผสมผสานเช่นการเกล้าผมทรงสูงประดับด้วยเกี้ยวทัดดอกไม้ไหวใส่เครื่องประดับด้วย โลหะทอง ฯลฯ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นรามอญยังคงมีผ้าสไบคล้องคอพาดบ่าหรือห่มแบบเฉียง ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัต ลักษณ์ของรามอญ อนึ่ง การแต่งกายที่ใช้ในการประกอบการแสดงนาฏกรรมชุด “มอญรับเสด็จ” นี้ผู้เขียน ได้นำรูปแบบการแต่งกายของชาวมอญมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในการแสดง โดยมีการดัดแปลงวัสดุที่ใช้

และเลือกใช้สีของเครื่องแต่งกายที่เป็นสีเดียวกัน ทั้งนี้ก็เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการแสดง และความเป็นระเบียบเรียบร้อยงดงามในรูปแบบของการสร้างสรรค์นาฏกรรมประเภทระบำ

ภาพที่ 4 เครื่องแต่งกายประกอบการแสดงนาฏกรรมชุด มอญรับเสด็จ
ที่มา: มณีนุชยา เพชรจุฑา (2563)

4) รูปแบบท่ารำและการแปรแถว

ท่ารำที่ใช้ประกอบในการแสดงนาฏกรรมชุด “มอญรับเสด็จ” มีทั้งหมด 47 ท่ารำ จากโครงสร้างของแขนและมือที่ชัดเจน 2 ลักษณะ คือ มือแบและมือจีบ ปรากฏในตำแหน่งและทิศทางต่าง ๆ กันของร่างกาย อนึ่งท่ารำทั้ง 47 ท่า นั้น มีลักษณะของการประสมมือ 2 ลักษณะคือ ลักษณะของแขนและมือในตำแหน่งทิศทางและระดับที่เหมือนกัน ลักษณะของแขนและมือในตำแหน่งทิศทางและระดับที่แตกต่างกันสำหรับท่าชุดอาจมีการสลับทิศทางและสลับข้างของอวัยวะ มีการเชื่อมท่ารำเพื่อสร้างความสมดุลของร่างกาย ทำให้เป็นท่ารำที่มีความต่อเนื่องตามทฤษฎีท่าต้น ท่าต่อ ท่าตาม และท่าตกแต่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นลูกโซ่ไปจนตลอดทั้งเพลง (ชนนาค กิจจันทร์, 2547) ในการสร้างสรรค์นาฏกรรมชุด มอญรับเสด็จ ซึ่งมีท่าหลักจำนวน 47 ท่า นั้น พบว่ากระบวนการท่ารำหรือลักษณะของท่ารำดังกล่าว ผู้เขียนสรรใช้ท่ารำที่นำมาจาก 3 แหล่ง แบ่งออกเป็น ท่ารำรูปแบบของการใช้ภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่ารำมอญปทุมธานี

4.1) ท่ารำรูปแบบของการใช้ภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ

ลักษณะท่ารำรูปแบบของการใช้ภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ อาทิ ท่าเก็บบัว ท่าไหว ท่าประดับมวยผม ท่าทางเหล่านี้ประดิษฐ์ขึ้นจากท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ แต่ปรับเปลี่ยนให้มีความงดงามตามรูปแบบนาฏศิลป์ไทย โดยใช้จินตนาการและองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ของผู้เขียนประกอบกับการสอบถามท่ารำจากปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย

ภาพที่ 5 - 7 ตัวอย่างท่ารำรูปแบบของการใช้ภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ
ที่มา: มณีนุชยา เพชรจุฑา (2563)

4.2) ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทย

การออกแบบท่ารำจากภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทย เกิดจากการนำแนวคิดในการออกแบบท่ารำด้วยการตีบทตามความหมายของบทร้อง โดยมีการเปลี่ยนแปลงอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายด้วยการจัดวางระดับ ทิศทาง และอิริยาบถของท่ารำต้นแบบให้เกิดเป็นท่ารำไทยรูปแบบใหม่ขึ้น โดยมีนาฏยศัพท์เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างท่ารำให้คงลักษณะของรำไทย และยังคงรักษาเอกลักษณ์ของท่ารำแต่ละท่าไว้ อาทิ ผู้เขียนเลือกใช้ท่ารำและมือที่มีความหมายถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่าที่แสดงถึงความเป็นที่เคารพ การไหว้ เสกมนต์ บูชา การระลึกถึงผู้มีพระคุณ ความยิ่งใหญ่ ความประเสริฐ ความเจริญรุ่งเรือง (สุภาวดี โพธิเวชกุล, 2559) เป็นต้น

ภาพที่ 8 - 9 ตัวอย่างท่ารำท่ารำและมือที่มีความหมายถึงความยิ่งใหญ่ ความประเสริฐ ความเจริญรุ่งเรือง
ที่มา: มนูญยา เพชรูจี (2563)

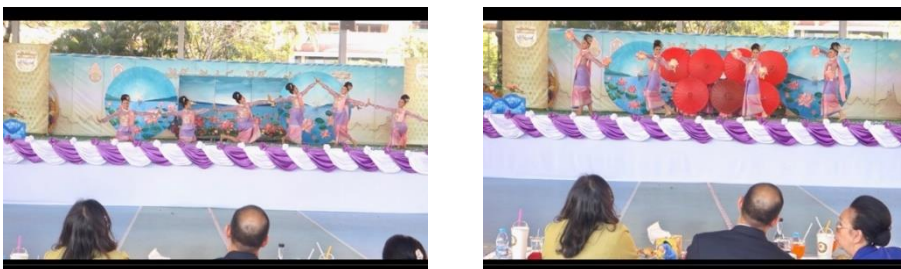
4.3) ท่ารำมอญปทุมธานี

ท่ารำที่ใช้ประกอบในการแสดงนาฏกรรมชุด “มอญรับเสด็จ” จะเป็นรูปแบบของการใช้ภาษาท่าทางอาภักดิ์กิริยาตามธรรมชาติภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่ารำแม่บทของการรำมอญเพื่อนำเสนอให้เห็นรูปแบบและการสื่อความหมายที่เข้าใจได้อย่างชัดเจน อนึ่ง ท่าการรำมอญจะย่อท่าด้วยการก้าวเท้าข้างหนึ่งแล้วย่ำเท้าอีกข้างหนึ่งตามด้วยการชิดเท้าที่ก้าวในจังหวะกระชับตามจังหวะ และทำนองเพลงลักษณะการขยับเท้าจะเริ่มตอนที่ยัดลำตัวขึ้นแล้วยุบเขาลงพร้อมกับขยับเท้าเคลื่อนที่ไม่ยกย้ายสะโพก การใช้ลำตัวจะใช้ลำตัวตั้งแต่ช่วงสะเอวขึ้นมาจนถึงศีรษะ โดยจะกอดสะเอวกดไหล่แล้วเอียงศีรษะไปด้านนั้น ไม่มีการตีไหล่หรือกระทุ้งไหล่ นอกจากนี้การตั้งวงรำมอญจะตั้งวงโค้งให้ปลายนิ้วเข้าหาลำตัวด้านหน้าระดับอกโดยจะกันข้อศอกออกไปให้ได้วงโค้ง ลักษณะการตั้งวงรำมอญจึงมีลักษณะเฉพาะตำแหน่งของวงจะอยู่ในระดับหางคิ้วแต่ลำแขนจะโค้งเข้าหาลำตัวเสมอไม่ตั้งตรงไปด้านข้าง ส่วนการแปรแถวการรำมอญจะเริ่มต้นออกมาเป็นแถวตอนแล้วแปรแถวหน้ากระดาน เมื่อจะเข้าวงก็จะเดินเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน ลักษณะการเคลื่อนไหวจะเคลื่อนไหวไปตามวงทั้งไปและกลับในลักษณะหันหน้าเข้าวงตลอด (รจนา สุนทรานนท์, 2548) ดังนั้นการสร้างสรรคในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำท่ารำบางส่วนในท่ารำมอญของจังหวัดปทุมธานีมาใช้ในการนำเสนอเพื่อสื่อความหมาย อาทิ ท่ารับคำร้องและท่ารำเพลงเร็ว เป็นต้น

ภาพที่ 10 - 11 ตัวอย่างท่ารำบางส่วนในท่ารำมอญของจังหวัดปทุมธานีมาใช้ในเพลงเร็ว องค์ที่ 2
ที่มา: มณัญชา เพชรจุฑิ (2563)

นอกจากนี้ ผู้เขียนสร้างสรรค์ท่าทางต่าง ๆ โดยการอาศัยจินตนาการ ทฤษฎีทัศนศิลป์และเน้นความสวยงามของภาพบนเวที ใช้ท่าต้น ท่าต่อ ท่าตาม ท่าตกแต่งนำมาร้อยเรียงเป็นกระบวนท่าแบบนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับจินตนาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบนาฏศิลป์ไทยของอาจารย์ สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ที่มีแนวคิดในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ การออกแบบลีลาท่ารำโดยใช้หลักการจินตนาการ ออกแบบการแสดงนาฏศิลป์ไทยจากการนำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้ประสบในชีวิตประจำวัน และจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย และนำความประทับใจในรูปแบบเก่าๆ นำมาร้อยเรียงกระบวนลีลาการรำใหม่ให้ดูสมจริงทันยุคทันสมัยมากขึ้น (ณัฐนันท์ จันนิวงค์ และผุสดี หลิมสกุล, 2557) ประกอบกับการใช้พื้นที่ทุกส่วนของเวทีและมีการแปรแถวที่หลากหลาย ซึ่งการเคลื่อนที่หลายลักษณะเป็นการสร้างจุดสนใจให้กับคนดู และเกิดความรู้สึกแปลกใหม่มากขึ้น มีแนวคิดการออกแบบที่กลมกลืนกับท่ารำและดึงดูดความสนใจในลักษณะของการเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง และการหยุดนิ่งอยู่กับที่อีกทั้งผู้เขียนได้ออกแบบการเคลื่อนไหวให้มีความหลากหลาย

ภาพที่ 12 - 13 ตัวอย่างท่ารำที่นำมาร้อยเรียงเป็นกระบวนท่าแบบนาฏศิลป์ไทยผสมผสานกับจินตนาการ
ที่มา: มณัญชา เพชรจุฑิ (2563)

สรุป

มอญรับเสด็จ เป็นนาฏกรรมสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานีโดยนำเสนอในรูปแบบการแสดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนในถิ่นฐาน วิถีชีวิตที่แสดงออกมาในรูปแบบของลักษณะนิสัย ความเชื่อ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย ศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น ตั้งแต่ในอดีตสู่ปัจจุบัน การสร้างสรรค์นาฏกรรมชุดนี้มีหลักสำคัญในการวางกรอบแนวคิดของการแสดงและเลือกสรรจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องสมบูรณ์ แล้วนำมา

เรียงร้อยกระบวนรา ทำให้การสร้างสรรค์นี้เป็นการสร้างสรรค์ที่สอดแทรกไปด้วยภาษาท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่าร่ายมอญปทุมธานีที่ไม่ได้อาศัยจินตนาการและรสนิยมของผู้เขียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงความงดงามหนักแน่นตามแบบนาฏศิลป์ไทยราชสำนักอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 และกรมพระราชวังบวรมหาเสนา นุรักษ์ ได้เสด็จประพาสเมืองสามโคกโดยชลมารค เพื่อทรงเยี่ยมเยือนชาวรามัญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ พระองค์ทรงประทับ ณ พลับพลาริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงกับเมืองสามโคก ทรงรับดอกบัวจากพสกนิกร ซึ่งนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายอยู่เป็นเนืองนิตย์ จึงพระราชทานนามเมืองสามโคกให้เป็นสิริมงคลใหม่ว่า "ประทุมธานี" เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2358 นำไปสู่การกำหนดรูปแบบและองค์ประกอบการสร้างสรรคการ แสดงชุด "มอญรับเสด็จ" ซึ่งเป็นการนำแนวคิดและแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์การพระราชทานนาม เมืองปทุมธานีเข้ามาวิเคราะห์ ตีความหมายและค้นหาคคุณค่าในคติชน ความเชื่อและขั้นตอนตาม ประวัติศาสตร์ออกมาเป็นชุดการแสดง โดยแบ่งออกเป็นองค์ที่ 1 แนะนำประวัติความเป็นมาและจุดประสงค์ ของการแสดง องค์ที่ 2 สตรีชาวมอญอาบน้ำแต่งตัวเพื่อไปรับเสด็จล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 และองค์ที่ 3 ล้นเกล้า รัชกาลที่ 2 เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารค ชาวมอญในเมืองสามโคกร่วมกันรับเสด็จและนำดอกบัวมา ถวาย ล้นเกล้ารัชกาลที่ 2 พระทานนามเมือง "ประทุมธานี" ดนตรีที่ใช้ในการประกอบการแสดง ชุด "มอญรับเสด็จ" ใช้เสียงสังเคราะห์ที่มีพื้นฐานเสียงจากวงปี่พาทย์มอญเครื่องใหญ่ปรับปรนทำนองเพลงมา จากเพลงมอญประทุม การแต่งกายได้นำรูปแบบการแต่งกายของชาวมอญปทุมธานีมาประยุกต์ใช้ให้ เหมาะสมในการแสดง อุปกรณ์ประกอบการแสดงประกอบด้วยพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระ พุทธเลิศหล้านภาลัย เรือสุพรรณหงส์ ร่มและดอกบัว ฉากที่ใช้เป็นการจำลองสภาพเมืองสามโคกในอดีตซึ่งมี นาบัวอยู่เป็นจำนวนมาก ท่ารำที่ใช้ประกอบในการแสดงชุด "มอญรับเสด็จ" เป็นรูปแบบของการใช้ภาษา ท่าทางอากัปกิริยาตามธรรมชาติ ภาษาท่าทางนาฏศิลป์ไทยและท่าร่ายมอญปทุมธานี

ความสำเร็จของการสร้างสรรค์นาฏกรรมชุดมอญรับเสด็จ คือ การผลิตซ้ำและเผยแพร่ใน หลากหลายโอกาส โดยเผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2557 ในการริเริ่มของนายดิฐดา นุชบุษบา ปราชญ์ ชาวบ้านและนางศรีรัตน์ ยั่งยืน ครุฑนาฏศิลป์ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี และผู้เขียนได้นำมา ผลิตซ้ำในปี พ.ศ. 2558 โดยประพันธ์บทร้องขึ้นมาใหม่ ออกแสดงในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติ งานกาชาดจังหวัดปทุมธานี การอบรมเชิงปฏิบัติการนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา และงานแข่งขันกีฬานักเรียนนักศึกษาจังหวัดปทุมธานี เป็นต้น นาฏกรรมสร้างสรรค์ชุดมอญรับ เสด็จนั้นสมบูรณ์ในคุณค่าแห่งการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ไทยอันสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่นทุกประการ เป็นการปลุกฝังสำนึกในคุณค่าของความเป็นชาติให้กับเยาวชนโดยเฉพาะในจังหวัดปทุมธานี ว่าเรานั้น เป็นจังหวัดที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เด่นชัดและยิ่งใหญ่จังหวัดหนึ่ง และถ้าเราหันสร้างชาตินิยมให้กับ ตนเอง ความรักในท้องถิ่นจะไม่มีวันสูญสิ้นจากแผ่นดินไทย ในภาพรวมของประเทศ หากทุกคนตระหนักใน ความเป็นชาติไทยของตนเอง การจะยืนหยัดและเผยแพร่ได้โดยไม่ต้องให้ใครมาช่วยค้ำจุน ทุกคนสามารถ สนับสนุนได้ด้วยตนเอง เริ่มจากการปลุกฝังสำนึกในความเป็นไทย จากในครอบครัวสู่สังคม และต่อเนื่องไป ถึงสถาบันอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ซึ่งถ้าเราทุกคนได้ตระหนัก ก็ถือเป็นก้าวแรก ของความสำเร็จในการอนุรักษ์ และจะเป็นจุดเริ่มของการรัก ห่วงแหน มรดกของชาติตนเอง โดยเริ่มจากจุด เล็ก ๆ คือ ท้องถิ่นของตน ได้อย่างมั่นคงสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. บทความวิชาการฉบับนี้ เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทยที่ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น นำเสนออัตลักษณ์ของถิ่นที่อยู่และนำเสนอให้เห็นในรูปแบบการ

แสดง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนในถิ่นฐาน วิถีชีวิตที่แสดงออกมาในรูปแบบของ ลักษณะนิสัย ความเชื่อ ความเป็นอยู่ การแต่งกาย ศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น ตั้งแต่ในอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งจาก กระบวนการนี้ อาจเป็นแนวทางในการต่อยอดสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ ในการปลูกฝังคติชาตินิยมต่อไปในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแนวคิดการสร้างสรรคนาฏกรรมจาก ประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพิ่มมากขึ้นไปอีก

3. ควรศึกษาและส่งเสริมให้เยาวชนในท้องถิ่นเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของประวัติ ความเป็นมาของกลุ่มคนในถิ่นฐาน วิถีชีวิตที่แสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ความเชื่อ ความเป็นอยู่ การแต่ง กาย ศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น อันเป็นมรดกล้ำค่าที่กำลังจะสูญหายไปจากความทรงจำให้อยู่ในรูปแบบที่ เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กขพร ตราโมท. (2541). *มอญรำ (บัวชะเป็น)*: ศิลปะคุณภาพของมอญ จุลสารไทยคดีศึกษา. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา.
- กรมศิลปากร. (2544). *พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- ชมนาด กิจจันทร์. (2547). *นาฏยลักษณ์ตัวพระละครแบบหลวง*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต นาฏยศิลป์ไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนันท์ จันนิวงค์ และผุสดี หลิมสกุล. (2557). “การออกแบบลีลานาฏศิลป์ไทยของอาจารย์สุวรรณี ชลานุเคราะห์ ศิลปินแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2533” *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 1 (1) (มีนาคม – สิงหาคม 2557), 39.
- ดิฐดา นุชบุษบา. (2558, 10 กุมภาพันธ์). ประชาชนชาวบ้าน. *สัมภาษณ์*.
- ดุสิตธร งามยิ่ง. (2559). รำมอญ: ประเพณีทรงคุณค่าจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*. 6(2): 57-66.
- ทองคำ พันนที. (2524). *ปทุมธานีในอดีต*. ม.ป.ท.
- ธิดินฐ์ พิณพาทย์. (2563, 7 สิงหาคม). ประชาชนชาวบ้าน. *สัมภาษณ์*.
- พิศาล บุญผูก. (2551). “ประวัติมอญเมืองปทุมธานี” อนุสรณ์งานพระราชทานเพลงศพ ศาสตราจารย์ เกียรติคุณนายแพทย์สุเ็ด คชเสนี ม.ว.ม., ป.ช. จำนวนเล่ม 5,000 เล่ม. กรุงเทพฯ: บริษัท เท็ค โปรโมชั่น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซซิง จำกัด, (น.165-169).
- รจนา สุนทรานนท์. (2548). *การอนุรักษ์การแสดงพื้นบ้านจังหวัดปทุมธานี*. คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- โรงเรียนเทศบาลเมืองปทุมธานี. (2550). *มอญในปทุมธานี ศูนย์การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัด ปทุมธานีเฉลิมพระเกียรติ*. เทศบาลเมืองปทุมธานี.
- วีรวัฒน์ วงศ์สุไทย. (2551). “ประวัติศาสตร์และถิ่นฐานบ้านเรือนชาวสามโคก” อนุสรณ์งานพระราชทาน เพลงศพ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุเ็ด คชเสนี ม.ว.ม., ป.ช. จำนวนเล่ม 5,000 เล่ม. กรุงเทพฯ: บริษัท เท็คโปรโมชั่น แอนด์ แอ็ดเวอร์ไทซซิง จำกัด (น.158).

- สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2559). *พัฒนาการแม่บทในนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- องค์ บรรจุน. (2551). “ประวัติศาสตร์และถิ่นฐานชาวมอญสมุทรสาคร” อนุสรณ์งานพระราชทานเพลงศุภศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์สุเอ็ด คชเสนี ม.ว.ม., ป.ช. จำนวนเล่ม 5,000 เล่ม. กรุงเทพฯ: บริษัท เทคโนโลยีชั่นแอนด์ แอนด์เวอร์โทซซิ่ง จำกัด. (น.126).

Transted Thai References

- Aong Bunjun. (2008). *"History and settlement of Mon people, Samut Sakhon"* memorials for the funeral song Emeritus Professor Dr. Suedk Chaseneee M. W.M., NACC, volume 5,000 volumes.(P.126) Bangkok: Tech Promotion and Company. Advertising Co., Ltd.,
- Chommanad Kitkhan. (2004). *Dancer, royal character*. Doctor of Arts thesis Thai Dance, Chulalongkorn University.
- Diththada Nuchbusaba. (2015, February 10). Local Scholars. *Interview*.
- Dusitthon Ngamyang. (2016). Ram Mon: Valuable Traditions, Pathum Thani Province. *Journal of Valaya Alongkorn Paritad*. 6(2), 57-66.
- Fine Arts Department. (2001). *Historical Development. Identity and wisdom Pathum Thani Province*. Bangkok: Printing House, Krusapha Ladprao.
- Kochaporn Tramot. (1998). *Mon Ram (Pua Hapen): art quality of Mon*. Thai case study brochure Bangkok: Thai Kaddee Institute of Education.
- Muang Pathum Thani Municipality School. (2007). *Mon in Pathum Thani*. Center for the Study of Local Culture, Pathum Thani Province Pathum Thani Municipality.
- Natthanan Channinwong and Putsadee Limsakul. (2014). “*Thai Dance Design by Master Suwannee Chalanukroh, National Artist, 1990.*” *Journal of Fine and Applied Arts*. Chulalongkorn University, 1(1) (March - August 2014), 39.
- Pisarn Boonthong. (2008). *"History of Mon Muang Pathum Thani"* memorial ceremony for the funeral Emeritus Professor, Dr.Sued Kodchaseneee, M.W.M., NACC, 5,000 volumes, P.165-169. Bangkok: Tech Promotion and Advertising Co., Ltd.,
- Rachana Suntharanon. (2005). *Conservation of folk performances, Pathum Thani Province*. Faculty of Dance and Orchestra: Rajamangala Institute of Technology.
- Supawadee Photivechkul. (2016). *Master development in Thai dance*. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- Thitinat Phinphat. (2020, August 7). Local Scholars. *Interview*.
- Thongkam Pannathee. (1981). *Pathum Thani in the past*. n.p.
- Weerawat Wongsupathai. (2008). “*History and Housing of Sam Khok People*” Memorial funeral song. Emeritus Professor Dr.Sued Kodchaseneee, M.W.M., NACC, 5,000 volumes, P.158.Bangkok: Tech Promotion and Advertising Co., Ltd.,